

פיוטים לחג הסוכות ולשמיני עצרת מאת רבי אלעזר בירבי קליר. מהדירה: שולמית אליצור. ירושלים, האיגוד העולמי למדעי היהדות, תשפ"ד. שני כרכים.
(elizur@mscc.huji.ac.il)

חמישים יצירות פיוט קטנות וגדולות נמצאות בחיבור מונומנטלי זה, העוסקות בענייני חג הסוכות ומצוותיו, העלייה לרגל, הקורבנות המיוחדים של החג, ניסוך המים ושמחת בית השואבה, סיפור יציאת מצרים ונדודי ישראל במדבר, פיוטי הגשם וההושענות, וגם פיוטי שמחת תורה, למרות שבימי הקליר סיום התורה נחוג בשבת בה קראו את פרשת וזאת הברכה ולא בשמיני עצרת. הפיוטים מובאים בנוסח מדויק על פי כתבי יד, חלקם מהגניזה,

עם הערות נוסח ומקורות וביאורים מאירי עיניים, ומבוא מקיף ביותר, שהוא למעשה חיבור שלם בפני עצמו, ובו שמונה פרקים המפרנסים יותר מ-300 עמודים צפופים (מתוך למעלה מ-1200 עמודי הספר), הכוללים כל מה שעשוי לבקש הקורא והלומד והמעין - הסבר מקיף על סוגי הפיוטים, תפוצתם, ייעודם, תבניותיהם ודרכי השירה שבהם - המקצב, החריזה, ה'קישוטים' והלשון הציורית, ענייני הלשון בפיוטים - דרכי השימוש בלשון המקרא ובלשון חכמים והשפעת שפות זרות, חידושי מילים ומיליות ייחודיות וצירופי סמיכויות ובניינים מחודשים ועוד. פרק שלם עוסק בתכני הפיוטים - ענייני חג הסוכות, מעשרות, הושענות, שמיני עצרת, שמחת תורה ופטירת משה רבנו, חורבן וגאולה, תולדות העולם וגדולי העם ועוד. בהמשך נמצא פרק מקיף על ענייני הלכה ומנהג ומסורות עתיקות שמוזכרות בפיוטים, עם דגש על כאלו שלא נמצא להן מקור אחר, וכן מנהגי תפילה ונוסחאות תפילה כפי שהם באים לידי ביטוי בפיוטי הקליר, ועוד. בנספחים נמצאים פיוטים נוספים שרק מיוחסים לקליר, מקורות הפיוטים ותיאור כתבי היד, ומפתחות מפורטים ביותר. שני כרכים אלו מצטרפים לשניים שכבר יצאו לאור עם פיוטי הקליר לימים נוראים. בהקדמה מציינת פרופ' אליצור שסייעו לה בין השאר החוקר התורני הידוע הרב יעקב ישראל סטל, מלומדי ישיבת מיר, שביתו במאה שערים - ומצודתו פרוסה גם אצל גדולי החוקרים באקדמיה, וגם שניים מנכדיה. הספר מוקדש לאחיינה, הרופא רס"ן ד"ר איתן מנחם נאמן הי"ד מהיישוב טנא-עומרים, שנהרג בתחילת מלחמת 'חרבות ברזל' כאשר השתתף בחיסול המחבלים שפלשו לעיר שדרות, וקידש את השם בחייו ובמותו.